

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologické a sociální etiky

Bakalářská práce

ÚČAST ČESKÝCH ŽEN V POLITICE 1. REPUBLIKY A PO ROCE 1989

Vedoucí práce: PhDr. Roman Míčka, Th.D.

Autor práce: Olga Jarathová
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Forma studia: Kombinovaná
Ročník: 4.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

28. února 2010

Olga Jarathová

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Romanu Míčkovi, Th.D.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 Ženy v české politice v letech 1918–1939	8
1.1 Emancipace v českých zemích	8
1.2 Volební právo žen	8
1.3 Ženy v parlamentu	10
1.3.1 Masaryková, Zeminová, Chlebounová, Tumlířová, Záhořová	11
1.4 Poslankyně a jejich úsilí o změny v sociální politice	15
1.4.1 Rodinné právo, interrupce, celibát učitelek, prostituce	16
1.5 Co přinesla první vlna ženského hnutí do české politiky	18
2 Období druhé světové války a komunismu	20
3 Ženy v české politice po roce 1989.....	22
3.1 Vstup žen do politiky po roce 1989	22
3.1.1 Současné žensky orientované organizace a politická sdružení	25
3.1.2 Česká ženská lobby	27
3.1.3 Politická sdružení žen	28
3.1.4 Hodnocení žen ve vysoké politice.....	30
3.1.5 Bariéry vstupu žen do politiky	31
3.3 Změny v sociální politice	33
3.3.1 Rodinná politika	34
3.4 Hledání nových cest	36
4 Reflexe	38
ZÁVĚR.....	42
Seznam literatury	44
Seznam příloh	51
Přílohy	52

„Když hovořím s mladými ženami, často říkám, že ženský život sestává ze segmentů, které jsou částečně diktovány biologií. Také říkám, že je to vlastně výhoda, protože ženám umožňuje prozkoumat nejrůznější cesty. Je ale důležité mít nějakou vůdčí hvězdu. Pro mě tou hvězdou byla vždy víra v demokratický příslib, že každý člověk má možnost dojít tak daleko, kam ho její či jeho talent dovede.“

Madelein Albrightová ¹

---

¹ ALBRIGHTOVÁ, M. *Nejlepší ze všech možných světů*, s. 8.

ÚVOD

Ve své práci se zabývám účastí žen v politice státu Československé a později České republiky. Toto téma jsem si vybrala, protože mě zajímá vývoj podílu žen na politickém životě, důvody a motivace, které je k politické kariéře vedly a vedou. Zajímá mne také vliv žen na politiku sociální, kde předpokládám, že je ženská iniciativa nejširší. Historické i současné politické období, kterými se chci zabývat, mají společný základ v principu demokracie. Cílem mé práce je zmapování účasti žen v politice na začátku devatenáctého století a v průběhu posledních desetiletí. Domnívám se, že dnešní političky se pohybují v prostředí, které je pro ně stále trochu neznámé a nepříznivé a snaží se najít způsob, který by jim umožnil působit v politickém světě mužů a přitom si vytvořit svojí vlastní politickou kulturu.

Při zpracování své bakalářské práce vycházím z literatury, která se zabývá vývojem českého ženského hnutí na začátku 20. století a literárními prameny, které reflektují celkovou politickou atmosféru doby. V části, která se zabývá současností, jsem použila jako zdroje současnou politickou literaturu, literaturu o feminismu a genderu, výsledky statistických šetření, sborníky a příspěvky Občanského institutu a internetové zdroje související s tématem. Domnívám se, že téma žen v politice je úzce spojené nejen s pojmy „ženské hnutí“ a „feminismus“, ale také s otázkou „rovnosti mužů a žen“ a s problémem „genderu“.

V první části své práce se věnuji období První republiky a vstupem žen do politiky spíše z historického hlediska. Poukazuji zde na některé výrazné ženské politické osobnosti a jejich snahu řešit sociální problémy, které se velké míře týkaly žen a dětí, zdravotně postižených, chudých, ale také tabuizovaných témat jako je interrupce nebo prostituce.

V druhé části práce krátce připomínám dobu druhé světové války a komunismu, kdy účast žen v politice byla plně v režii ideologických záměrů vládnoucí strany. Jsem přesvědčena, že se dodnes potýkáme s morální devastací národa, kterou totalitní komunistický režim způsobil.

V třetí části se zabývám vývojem role žen v politice po roce 1989. Mou snahou je ukázat aktivitu žen v různých sdruženích, jejich účast ve vrcholové politice, ale také bariéry a možnosti zvýšení podílu žen v politice. Dále mě zajímá otázka rodinné politiky, kterou v dnešní době ovlivňuje genderová politika rovnosti mužů a žen a naše členství v Evropské Unii. Snažím se kriticky poukázat na některé problémy, které s sebou tato politika přináší.

Reflexe je náplní čtvrté části. V závěru své práce se pokusím zhodnotit úsilí a charakter působení žen v české politice.

1. Ženy v české politice v letech 1918 – 1939

1.1. Emancipace žen v českých zemích

Emancipace v počátku 19. století v českém prostředí byla vnímána jako proces, který měl vést k osvobození ženy od předsudků, nevědomosti a izolace. Na jeho konci měla být žena vzdělaná, zodpovědná za svůj život, schopná vést domácnost, ale i pracovat mimo rodinu, ať už pro potřeby národa nebo pro své vlastní zajištění. Pojem emancipace neznamenal odtržení od mužů, ti naopak často patřili k pomocníkům a zastáncům ženských snah o změnu poměrů. První *české ženské hnutí* bylo velmi silné, aktivní a diferencované. Hlavní náplní nebyla ještě snaha o politickou rovnoprávnost, ale úsilí zajistit ženám přístup ke vzdělání a umožnit jim důstojné životní podmínky, pokud se neprovádají. Velké množství ženských spolků, které v té době vznikaly, se orientovalo výhradně na oblast charitativní a vzdělávací. Každý z nich reprezentoval nějaký směr činnosti v ženském hnutí – dobročinnost, vzdělání, tradici nebo změnu životního stylu, pomoc při hledání zaměstnání ženy.²

1.2. Volební právo žen

České ženské hnutí, které se plně se rozvinulo koncem 90. let 19. století, přišlo s požadavkem volebního práva poměrně pozdě. Teprve v roce 1905 byl vytvořen první *Výbor pro volební právo žen*. O tři roky později kandidovaly ženy do *Zemského sněmu českého*, podporovány širokým spektrem stran a ženskou i mužskou veřejností, a v roce 1912 byla spisovatelka Božena Viková-Kunětická do tohoto sněmu skutečně zvolena. V rámci celé habsburské monarchie však ženy v té době volební právo neměly a všeobecné volební právo pro muže platilo teprve od roku 1905.³

---

² Srov. BAHENSKÁ, M. *Počátky emancipace žen Čechách*, s. 119.

³ Srov. HAŠKOVÁ, H.; KRÍŽKOVÁ, A.; LINKOVÁ, M. *Mnohohlasem*, s. 31.

Debata o politické rovnoprávnosti žen se vedla před první světovou válkou na úrovni státní moci, politických stran, ženských spolků a na stránkách tisku.

- **státní moc** se vyjadřovala ke snahám žen získat rovné volební právo jednoznačně záporně. Stát argumentoval především tím, že ten kdo neplní povinnosti vůči státu (tj. nepodléhá branné povinnosti a neplatí daně), si nemůže nárokovat podíl na rozhodování o veřejných záležitostech. Oba argumenty postrádaly oporu v reálném životě. Státisíce žen v monarchii vyvíjely ekonomickou činnost, z níž odváděly státu daně.⁴

- **většina politických stran** se stavěla k rovnému volebnímu právu poněkud ambivalentně, nebo ho odmítala. Za jeho prosazení se tak angažovali spíše jednotliví politikové a političky (Tomáš Garrigue Masaryk, Václav Choc nebo Bohuslav Franta), nikoliv však strany jako celek.⁵

- **všechny proudy ženského hnutí a tisk**, se zřetelně vyslovovaly pro vstup žen do parlamentní politiky. Pouze katolický tisk psal v souladu s oficiální programovou linií lidové strany, která vstup žen do politiky nepodporovala. Lidovci nepovažovali volební právo za vymoženost, která by byla ženám ku prospěchu. Zastávali názor, že přirozeným a nejdůležitějším místem působení každé ženy je domov a že jakákoliv činnost mimo, ji vzdaluje od jejího hlavního poslání, od rodinného krbu.⁶

Rovné volební právo nezajišťovalo ženám automaticky podíl na politické moci; o ten bylo třeba ještě usilovně bojovat. Část mužské a ženské veřejnosti se s tímto faktem zcela neztotožnila. Nezmizely více či méně otevřené názory volající po vyloučení žen z politického života. Tradiční názory argumentovaly, že politika je záležitostí mužů a ženy do ní nepatří, ostatní sice neodmítaly vstup žen do politiky, ale hledaly argumenty, proč se taková činnost vlastně pro ženy nehodí.⁷ Např. Profesor Rádl vycházel z teze, že každý člověk má předem určené poslání, kterému se musí podrobit a sloužit. „*Posláním*“ žen, jejich „*životním úkolem*“ je pečovat o druhé. Politička Anna Chlebounová, v *Hlídce žen ve*

---

⁴ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 25.

⁵ Srov. Tamtéž, s. 25 – 26.

⁶ Srov. Tamtéž, s. 25 – 26.

⁷ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 34.

Východočeském republikánu se k tomu vyjádřila: „Žena v politice – žena na tribuně – žena v zákonodárných sborech je nám něčím nezvyklým a přece tam musí býti, poněvadž jsou otázky, v nichž se nejen uplatňuje mozek, duševní mohutnost, nýbrž i cit, jemný postřeh, kterým ženy vynikají.... Sociální péče, kulturní otázky, otázky morálky a krása jsou širokým polem působnosti...Žena musí vnést obrodu do politiky....“⁸

1.3. Ženy v parlamentu

Ženská elita sdružená zejména v liberálních a v sociálně demokraticky orientovaných spolcích považovala zavedení rovného volebního práva a rovnoprávné zastoupení v politickém životě za samozřejmost. Jejich očekávání splnila *první československá ústava*. Ústavní rovnoprávnost včetně aktivního a pasivního volebního práva žen byla ustanovena v první československé ústavě v roce 1920. Osm poslankyň však bylo již 14. listopadu 1918 na prvním zasedání československého parlamentu kooptováno do *Revolučního národního shromáždění*.⁹ Tímto okamžikem se ženám, otevřely dveře instituce, o jejíž dobytí usilovaly dlouhá léta. Poslankyně zastupovaly *Československou sociálně demokratickou stranu dělnickou* (2), *Českou stranu socialistickou* (2), *Českou státoprávní demokracii* (1), *Českou agrární stranu* (2) a *Klub slovenských poslanců* (1). Navzdory stranické příslušnosti, která významně limitovala prostor pro jejich činnost, deklarovaly společnou ženskou identitu a nadšení z toho, že se ženy mohou podílet na budování nového státu a přispět svou činností v *Revolučním národním shromáždění* ke zlepšení života ženské populace.¹⁰

„Jsem rád, že vidím ženy v tomto shromáždění. Věřím, že ženy se mají věnovat veřejné činnosti jako mužové.“ Povzbudil T. G. Masaryk prvních osm poslankyň.¹¹

⁸ MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 35.

⁹ Srov. HAŠKOVÁ, H.; KŘÍŽKOVÁ, A.; LINKOVÁ, *Mnohohlasem*, s. 13.

¹⁰ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 32.

¹¹ *Masaryk a ženy, Sborník k 80. narozeninám prvního prezidenta republiky Československé T. G. Masaryka*. s. 36.

1.3.1. A. Masaryková, Fr. Zeminová, A. Chlebounová, Marie Tumlířová, Marie Záhořová – Němcová

Za všechny průkopnice ženské politiky v parlamentu v letech 1918 – 1939, bych zde chtěla jmenovitě uvést alespoň některé z nich a poukázat na jejich úsilí především v oblasti sociální.

Alice Masaryková

Dcera prvního československého prezidenta T. G. Masaryka. Zasloužila se o vznik a rozvoj moderního pojetí sociální práce v Československu. Byla autorkou první zmínky o sociální práci v českém tisku.¹² Její zápis do historie sociální a charitativní činnosti je skutečně velmi významný. Krátce po vzniku Československé republiky v říjnu 1918 byla jmenována poslankyní za Slovensko v prvním *Národním shromáždění Československé republiky*, kde několikrát hovořila o sociálních problémech. Zasadila se o zřízení nových útulků pro sirotky, nemocné a opuštěné děti. Podala návrh v parlamentu, který upozorňoval na nutnost řešit vážné sociální problémy žen a dětí válečných poškozeneců. Byl to první návrh podaný ženou ve prospěch žen.¹³ Když začala organizovat *Československý červený kříž*, byla postavena do jeho čela. Funkci předsedkyně vykonávala téměř po dvě desetiletí; od února 1919 až do listopadu 1938.¹⁴ Měla rovněž velkou zásluhu na založení sanatoria v Praze – Podolí (pozdějším Ústavu péče o matku a dítě). Také z její iniciativy se v roce 1926 poprvé v Československu slavil druhou květnovou neděli *Den matek*.¹⁵

Františka Zeminová

Za první republiky Františka Zeminová pronesla osm tisíc projevů na schůzích a mítincích, stovky interpelací a intervencí ve sněmovně a na ministerstvech. V létě 1901 založila *Zemskou jednotu pracujících žen a dívek*. Šestnáct let

---

¹² Srov. MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*, s. 123.

¹³ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 53.

¹⁴ Srov. ŠVEJNOHA, J. *Alice Masaryková*, s. 49.

¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 5.

působila v zásobovacím výboru, stejně tak dlouho v představenstvu Klubu národně socialistických poslanců a poslankyň, z toho šest let jako místopředsedkyně. Považovala za přežitek celibát učitelek, který upíral učitelkám hlavní a základní poslání života ženy, bral jí možnost založit rodinu. Zeminová také navrhovala zestátnění dívčího školství, vyzývala vládu k vytváření pracovních míst pro postižené osoby, především válečné invalidy, upozorňovala na svízele válečných vdov a sirotků a požadovala na parlamentu, aby se co nejdříve vrátili legionáři ze Sibíře. Snažila se vylepšit sociální ústavy a nemocnice s porodnicemi, zřídit státní fond na příspěvky chudým matkám v době těhotenství, porodu a v péči o nejmenší, zlikvidovat tuberkulózu, alkoholismus a prostituci. Podala návrh *zákona na potírání pohlavních chorob a prostituce*. Zákon byl přijat v roce 1922. I její další témata se týkala většinou žen: sociální pojištění služek, propouštění vdaných státních úřednic, práva vysokoškolsky vzdělaných žen a jejich uplatnění v praxi.¹⁶

Byla pověstná antiklerikálním postojem. Lidovci totiž se ženami v parlamentu nepočítali. Také byla proti fašistům a komunistům. Ve vykonstruovaném procesu s Miladou Horákovou ji totalitní režim odsoudil na 20 let těžkého žaláře.¹⁷

Anna Chlebounová

Politiky si všímala už jako šestnáctiletá. Za volební kraj Pardubice kandidovala ve volbách roku 1920 a 1925 do sněmovny, v roce 1929 do senátu. Bezprostředně po vzniku Československa se objevovala mezi nejvyššími představiteli *Republikánské strany československého venkova*. Byla členkou předsednictva a výkonného výboru. Jako jediná žena pracovala v komisi pro pozemkovou reformu. Chlebounová pracovala v rozpočtovém, sociálně politickém, zahraničním, zdravotním, zemědělském a živnostenském výboru, v senátu, v kulturním a technicko-dopravním výboru.¹⁸

---

¹⁶ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 121.

¹⁷ Srov. UHROVÁ, E. *České ženy známé a neznámé*, s. 65 – 69.

¹⁸ Srov. Tamtéž, s. 139 – 150.

Měla hluboké náboženské přesvědčení. V roce 1928 byla zpravodajkou vládního návrhu zákona o pomocné porodnické praxi, vzdělání a výcviku porodních asistentek. Křesťanská víra jí nebránila přimlouvat se za změnu zastaralého rodinného práva, které znemožňovalo ženě věnovat se nějakému povolání bez svolení manžela, po jeho smrti dokonce neměla žena právo na vlastní děti, mohla být jen jejich poručnící. Zasáhla do pozemkové reformy, propagovala vzdělání dívek ze zemědělství, podporovala reformu rodinného práva a v rodině přisuzovala stejná práva a povinnosti mužům a ženám. Jako samouk se vypracovala nad průměr nejen svého blízkého okolí, ale i v celostátním měřítku.¹⁹

Marie Tumlířová

Zemědělská odbornice se dvěma tituly – Ing. a Dr., na ženu své doby něco výjimečného. Dosáhla vysokého postavení na ministerstvu školství. Titul doktorky technických věd zavedený v Čechách roku 1901, obdržela jako první žena nejen v republice, ale i ve střední Evropě. Byla předsedkyní *Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen*. Názvy jejích přednášek svědčí o bohatém programu: *Volební právo žen, Mateřský instinkt, Celibát žen, Reforma střední školy, Politická situace v Evropě* atd. Vyzdvihovala vyšší stránky lidství a povinnost každého jedince usilovat o mravnost všude kde má vliv, v osobním, rodinném a veřejném životě. Vzbudila pozornost *návrhem zákona na zřízení Vysoké školy politické a novinářské* v Praze. Působila rovněž žurnalisticky, doma a později v exilu.²⁰

Marie Záhořová – Němcová

Vedla humanitární spolek *Záchrana* a založila dívčí organizaci *Československá YWCA*. Poválečná doba ji v roce 1921 přivedla z učitelského ústavu na Ministerstvo sociální péče, do křesla ministerského rady. Měla v referátu péči o děti, matky a opuštěné ženy. Byla nekompromisní *odpůrkyní legalizace umělého přerušení těhotenství*, kterou mezi válkami ve vzácné shodě požadovaly téměř

---

¹⁹ Srov. UHROVÁ, E. *České ženy známé a neznámé*, s. 131.

²⁰ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 117.

všechny poslankyně. Potraty se přičily jejím morálním a náboženským zásadám. V sociální sféře vykonala mnoho práce, na kterou nikdo tak výrazně nenavázal. Ekonomická krize, válka, čtyřicetiletý režim se záporným vztahem k ženským a humanitárním spolkům potom po Marii Záhořové-Němcové zavály téměř veškeré stopy.²¹

Krátce o některých dalších poslankyních

Luisa Landová-Štychová podala celou škálu návrhů nových zákonů a interpelací, např. zavedení sexuální výchovy na vyšších stupních škol, *znemožnění přístupu k alkoholu především dětem a mládeži*, ochrany mateřství, ženského vzdělávání, řešení bytové krize, trestního zákona a rodinného práva. Narazila na odpor živnostníků, kteří protestovali zejména proti zákazu podávat alkohol dětem do osmnácti let. Vytrvalým lobováním se jim podařilo snížit hranici o dva roky. **Anna Sychravová** působila v organizacích, které se věnovaly péči o děti a mládež. Nastoupila na *Ministerstvo sociální péče*. Veškerý volný čas věnovala péči o matky a děti. *Prosadila přijetí zákona o částečném zákazu nájemného kojení*. Byl to jediný zákon navržený poslankyněmi, který sněmovna akceptovala v prvním volebním období. **Betty Karpíšková** patřila k nejménějším osobnostem Československé sociální demokracie v období mezi dvěma světovými válkami. Patřila k aktivním obhájkyním práva žen rozhodovat o svém těle, vyvíjela činnost ve výboru *Československé péče o dítě*, byla předsedkyní *Svazu pro kontrolu porodů*. **Františka Ferdinanda Plamínková** byla členkou ženských, profesních, sociálních a humanitárních spolků. Působila jako delegátka při *Společnosti národů* v Ženevě a v *Mezinárodní lize pro Mír a svobodu*. Jako politička hájila zásadu rovnoprávnosti žen a mužů. Iniciovala jednání o rektifikaci rodinného práva v občanském zákoníku. **Ludmila Pechmanová-Klosová** se zasazovala o rovnoprávné postavení státních úřednic. Jako poslankyně hájila především zájmy státních zaměstnanců a zaměstnankyň, sklářských a textilních dělníků a dělnic. **Augusta Rozsypalová** byla vůdčí osobností katolického ženského hnutí, pracovala v charitativních spolcích. Byla

---

²¹ Srov. UHROVÁ, E. *České ženy známé a neznámé*, s. 23 – 33.

zvolena jako první a současně poslední poslankyní *Národního shromáždění* za lidovou stranu v meziválečném období. **Emilie Koutková** do vrcholové politiky vstoupila jako penzistka, byla předsedkyní *Ochrany matek a dětí*, členka výboru místní sociální péče, předsedkyně chudinského odboru. **Irene Kirpal** se stala předsedkyní *Městské komise péče o kojence a matky*.²²

1.4. Poslankyně a jejich snaha o změny v sociální politice

Ženy vstoupily do parlamentního života jako zastánkyně morálky s představou, že budou kultivovat politiku a muže v ní. Byly přesvědčeny, že jen ženy mohou hájit zájmy žen.²³

Společným tématem všech poslankyň bez ohledu na politickou příslušnost byla problematika sociální péče. Péče o chudé a potřebné představovala od počátku ženského hnutí tradiční odvětví veřejné činnosti žen. Chtěly poukázat na množství problémů týkajících se situace žen a pracovaly na jejich řešení. V kuloárech si političky však vždy nerozuměly. Poslankyně z měst odsuzovaly dětskou práci, ženy z venkova ji naopak měly, v přiměřené míře, za prospěšnou a výchovnou. Nově uzákoněná osmihodinová doba a volné sobotní odpoledne vyhovovaly zástupkyním průmyslových dělnic, v zemědělství však převládala sezónnost a zákonitosti přírody bez časového vymezení.²⁴

Přes tyto neshody spojoval je *společný zájem* v nutnosti reformovat rodinné právo, prosazovat zákaz prostituce, potírat alkoholismus, omezit námezdní kojení, novelizovat zákon o umělém přerušení těhotenství a zlepšit péči o matky a děti ze strany státu. Paradigma odpovědnosti za ženskou reprodukci, ke kterému se bez rozdílu politické příslušnosti a ideové orientace hlásily, se promítalo především do návrhů zákonů směřujících ke zlepšení péče o matky a děti. Vnímání mateřství jako „úkolů“ ženy nutilo političky promýšlet metody a formy pomoci matkám, které byly handicapovány svým původem, sociálním postavením nebo

---

²² Srov. BAHENSKÁ, M. *Počátky emancipace žen Čechách*, s. 96 – 121.

²³ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 122.

²⁴ Srov. Tamtéž, s. 70.

nemanželským mateřstvím. Důsledky války zase vyžadovaly zabezpečit co nejdříve pozůstalé po padlých, válečné invalidy a nezaměstnané.²⁵

1.4.1. Rodinné právo, interrupce, celibát učitelek, prostitutec

Rodinné právo

Toto téma si vyžádalo ze strany političek a aktivistek liberálních spolků mnoho úsilí, které se nakonec ukázalo jako marné. Nový československý stát převzal úpravu rodinného práva obsaženou v rakouském občanském zákoníku z roku 1811, založenou na nerovnoprávném postavení ženy. Veškerá moc v manželství a rodině náležela muži. Na oplátku jí musel poskytovat přiměřenou stravu a oděv. Děti byly podrobeny výhradně otcovské moci. Ten dával dětem jméno, rozhodoval o jejich výchově, spravoval jejich majetek. Zákon neumožňoval rovnoprávnost dětí narozených mimo manželství.²⁶

První ucelený materiál o reformě rodinného práva, který vznikl roku 1925, předložila Ministerstvu spravedlnosti *Ženská národní rada*. Obsahoval např. požadavek obligatorního občanského sňatku, rovná práva a povinnosti manželů, alimentární povinnost v případě zrušení manželství, práva a povinnosti rodičů, zrovnoprávnění dětí narozených v manželství s nemanželskými dětmi, alimentární povinnost rodičů vůči dětem bez rozdílu původu, trestnost neplacení alimentů.²⁷

Vláda zasadila zastánkyním rovných práv těžkou porážku, když se rozhodla vyčlenit návrh rodinného práva z projednávání. Ustoupila tak tlaku křesťanských stran a katolické církve, a také obavám před možnými politickými komplikacemi, které by mohly vyústit v pád vlády.²⁸

---

²⁵ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 52 – 53.

²⁶ Srov. Tamtéž, s. 69.

²⁷ Srov. Tamtéž, s. 37.

²⁸ Srov. Tamtéž, s. 73.

Interrupce

Stejně marné úsilí jako u rodinného práva věnovaly političky *trestnosti interrupce*. Interrupce náležela k tématům tabuizovaným, o nichž se neslušelo na veřejnosti mluvit. Jednalo se o morální problém, který podléhal veřejné kontrole. Problematiku interrupce řešil paragraf 144–148 trestního zákona. Ten kvalifikoval „*vyhnání plodu*“ jako zločin a trestal ho vysokými sazbami v rozmezí pěti až deseti let. Trestné bylo i jeho provedení a zprostředkování. Téma rozdělvalo odbornou i laickou veřejnost, politiky i političky do dvou nepřátelských táborů. Odpůrci argumentovali morálními a náboženskými důvody, zdravotními komplikacemi a závažným důsledkem pro populační vývoj státu. Radikální zastánci obhajovali právo žen na sebeurčení ve vztahu k mateřství, dožadovali se sexuální výchovy na školách. Zvláště interrupci vynucenou obtížnou sociální situací nepovažovali za důvod k trestání ženy.²⁹

Tématem se jako v případě rodinného práva začala zabývat *Ženská národní rada*. Navrhovatelky změn se hlásily k odpovědnosti za ženskou reprodukci. Novelizace trestního práva byla jednou z mála aktivit, při níž se ženy výslovně neodvolávaly na spolupráci s muži, a která je spojila napříč různými národnostmi a politickými názory. Reformu těchto zákonů nedokázaly prosadit. Vláda rozhodla po dlouhém váhání nepodpořit ani částečné ustanovení o interrupci.³⁰

Celibát učitelek

Za ponižující a omezující osobní svobodu považovaly ženy celibát učitelek. Díky jejich přítomnosti v parlamentu byly do půl roku zrušeny tři zákony, které celibát nařizovaly. Nedemokratičnost celibátu byla tak zjevná a v nových podmínkách neudržitelná, že návrh na jeho zrušení, se jako jeden z mála podařilo prosadit.³¹

---

²⁹ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 76-79.

³⁰ Srov. Tamtéž, s. 77.

³¹ Srov. Tamtéž, s. 54.

Prostituce

Velkou naději vkládaly poslankyně do svých návrhů na zrušení veřejných prostitučních domů, povinnosti hlášení a léčení pohlavní nákazy, zřízení míst při policii, kde by působily inspektorky pro mravní a zdravotní dozor. Návrhy pamatovaly i na léčení pohlavních chorob, které mělo být povinné a prováděné na útraty státu.³² To, co pod pojmem „*prostitutka*“ chápaly definice 19. století a prvních desetiletí 20. století, už dnes tak docela neplatí, stejně jako často citovaný výrok *T. G. Masaryka*: „*nebylo by prostitutek, kdyby nebylo prostitutů*“ – ten dnes nabyl úplně jiného smyslu. Pozdější československý prezident nemohl nic tušit o mužské prostituci (homosexuální prostituce se rozšířila až před druhou světovou válkou), tranvestismu, ukájení pohlavního pudu prostřednictvím telefonické komunikace či po internetu. Netušil jak hrozivých forem nabude prostituce dětská, že sexbyznys se stane jednou z nejlukrativnějších činností.³³

Aboličním zákonem byla v Československu roku 1922 zrušena reglementace prostituce a veřejné domy. Aboliční přístup prostituci nezakazuje a ani nepovoluje, postihuje jevy, jež prostituci doprovázejí (nucení k prostituci, kuplířství, obchod se ženami). *Československý parlament* přijal tento zákon jako první ve střední Evropě.³⁴

1.5. Co přinesla první vlna ženského hnutí do české politiky

Ženské hnutí, které na začátku dvacátého století vyneslo ženy do politického světa mužů, bohužel nedokázalo v meziválečném období přijmout společné stanovisko k politické činnosti žen. Liberální, sociálně demokratické a nově zformované komunistické křídlo vyjadřovalo podporu politicky aktivním ženám.³⁵

---

³² Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 55 – 56.

³³ Srov. LENDEROVÁ, M. *Chytila patrola, aneb, Prostituce za Rakouska i republiky*, s. 8.

³⁴ Srov. Tamtéž, s. 8.

³⁵ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 37.

Samy poslankyně nezískaly během meziválečného období ani jedinou z klíčových pozic ve vedení poslanecké sněmovny nebo senátu *Národního shromáždění*, ačkoliv jejich aktivita byla srovnatelná s aktivitou mužů a tato místa by jim náležela i podle počtu získaných mandátů. Ženy však vnesly do politiky nadšení a vlastenectví, vytrvalé prosazování sociálních návrhů, osobní vlastnosti mravní a etické, zájem a službu věcem veřejným.³⁶

Tento slib napsala Alice Masaryková svému otci prezidentu T. G. Masarykovi při jmenování předsedkyní Červeného kříže: „*Slibuji, že budu pracovat ze všech sil svých tak, abych se mohla zodpovídat Tobě, těm, kteří v naší republice trpí nejvíce a věčné spravedlnosti, za níž jsem schopna život položit*“.³⁷

Jedinečným prvkem emancipace v českých zemích byl jeho *vlastenecký charakter*. Tímto znakem se české ženské hnutí zřetelně odlišovalo od radikálních emancipačních postojů typických pro země západní Evropy. Vznikla nová, významná feministická základna v podobě *Ženské národní rady*, založená roku 1923, předsedkyní Františkou Plamínkovou a jednatelkou **Miladou Horákovou**. Postupně se k ní přihlásilo přes sedmdesát spolků. K zániku došlo až v roce 1945, kdy byla ustavena *Národní fronta žen*, v jejímž čele se scházely zástupkyně čtyř politických stran a nadstranická *Rada československých žen*.³⁸

První vlna feminismu před druhou světovou válkou postupně odezněla. Její hlavní cíle byly v zásadě splněny. Ženy vybojovaly své volební právo, právo na vzdělání a staly se součástí politického života země. Přestože toho nebylo mnoho, co se jim podařilo v zákonech prosadit, odvedly obrovský kus obětavé práce v úsilí o sociální politiku nového Československa.³⁹

---

³⁶ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 123.

³⁷ Srov. ŠVEJNOHA, J. *Alice Masaryková*, s. 49.

³⁸ Srov. BAHENSKÁ, M. *Počátky emancipace žen Čechách*, s. 221 – 222.

³⁹ Srov. FORMÁNKOVÁ, L., RYTÍŘOVÁ, K. *Abc feminismu.*, s. 175.

2. Období druhé světové války a komunismu

Všechny snahy a politické ambice byly přervané druhou světovou válkou. Zánik parlamentní demokracie znamenal i konec pokusů o prosazení rovnoprávnosti žen a mužů do každodenního života. Osudy řady političek, se vyvíjely již od první poloviny třicátých let velmi dramaticky. Mnohé byly pronásledovány z rasových nebo jiných politických důvodů (některé dokonce z obou současně), byly vězněny, týrány v koncentračních táborech, umíraly na popravištích, hledaly spásu v emigraci. Jen malá část se po válce vrátila domů a ještě méně se jich objevilo znovu v politice.⁴⁰

První politické změny začaly ihned po roce 1945, kdy došlo k první vlně znárodnování majetku osob spolupracujících s fašistickým režimem a k odsunu německého a maďarského obyvatelstva z pohraničí. Těmito opatřeními včetně první poválečné peněžní reformy se zvýšil vliv státu na přerozdělování majetku, snížila se sociální a příjmová diferenciacie a tím se podstatně změnila třídní a sociální struktura obyvatelstva. Snížil se počet majetných i nejchudších obyvatel. Realizace této politiky byla spjata jak s částí exilu v Moskvě vedené *Klementem Gottwaldem*, tak tradicemi *československého odborového hnutí*. Sociální politika se zatím výrazně nelišila od sociální politiky západoevropské. V *Československu* byla silná předválečná tradice charitativní sociální péče a vliv měl i exil západní. Byla zřízena *Vysoká škola politická a sociální* a později *Vysoká škola sociální*. Obě byly však nastupující komunistickou garniturou později zrušené.⁴¹

V roce 1948 byl pluralitní politický systém nahrazen *systémem sovětským, tj. vládou jedné politické strany*. Komunističtí ideologové se orientovali na třídní boj a na očekávanou třetí světovou válku. Co se týká sociální politiky, ta přestala po roce 1948 prakticky plnit svou funkci. Za socialismu byl systém sociálních dávek koncipován tak, aby odpovídal potřebám direktivní ekonomiky. Systém sociálního zabezpečení nebyl určen k tomu, aby pokrýval běžné situace přechodné

---

⁴⁰ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 95.

⁴¹ Srov. MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*, s. 139.

chudoby, neboť socialismus „zrušil“ chudobu. Systém sociální pomoci byl na samém kraji zájmů.⁴² Ze Sovětského svazu byl převzat *model centrálního plánování*. Stát, který byl vedený *Komunistickou stranou Československa*, (dále jen KSČ) znárodnil podstatnou část majetku církví, spolků, družstev a převzal všechny privátní fondy důchodového, sociálního, nemocenského a úrazového pojištění. Převzal na sebe veškeré sociální pojištění obyvatelstva. Sociální politika byla plně závislá na státních úřadech, které je také financovaly.⁴³ Ženská hnutí byla zdiskreditována komunistickými organizacemi typu *Svazu žen*.⁴⁴

V šedesátých letech došlo k velké vlně odporu proti dosavadní politické linii KSČ. Na různých konferencích se již otevřeně hovořilo o chybách v komunistické politice. Nový akční program, který vzešel z tohoto období uvolnění, se však následkem okupace naší země 21. srpna 1968 nikdy neuskutečnil.⁴⁵

Významnými osobnostmi ženské sociální práce se staly v době normalizace **M. Krakešová, D. Charvátová, V. Schimmerlingová, V. Novotná-Kvízová a J. Obrdlíková**. Přes všechny potíže se věnovaly sociální činnosti ve zdravotnictví, ošetrovatelských ústavech, v domovech důchodců, v kojeneckých ústavech, v dětských domovech i ústavech výchovných. Do této oblasti přešla i celá řada osob vyloučených z vysokých škol, výzkumných ústavů a jiných prestižních míst.⁴⁶ Ještě před převratem v roce 1989 se objevila myšlenka znovu poskytnout sociálním pracovníkům vysokoškolské vzdělání. Významnou úlohu v tom sehrála pracovnice ministerstva práce a sociálních věcí a současně předsedkyně sekce sociálních pracovníků při *České lékařské společnosti J. E. Purkyně, H. Šálková*.⁴⁷

Přestože některé ženy byly zapojeny do disentu, otázka genderové rovnosti neměla pro politickou opozici takový význam, který by byl třeba srovnatelný s významem lidských práv nebo ochrany životního prostředí. Dokumenty *Charty 77* se genderovými problémy nezabývaly. Otázku rovného postavení žen

---

⁴² Srov. KLENER, P. *Politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*, s. 89 – 90.

⁴³ Srov. MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*, s. 142.

⁴⁴ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s. 41.

⁴⁵ Srov. MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*, s. 142.

⁴⁶ Srov. Tamtéž, s. 142.

⁴⁷ Srov. Tamtéž, s. 142.

vzhledem k mužům si ve skutečnosti přivlastnila režimní komunistická propaganda, která tvrdila, že v podmínkách socialismu již bylo emancipace dosaženo. Existovala režimem podporovaná, na masovém členství založená organizace – *Československý svaz žen*. Výsledek byl takový, že na místo toho, aby se genderová rovnost stala tématem protirežimní mobilizace, spojovala se s jeho oficiální ideologií.⁴⁸

Proti oficiální politice státu se v osmdesátých letech radikalizovala část obyvatelstva. Přes veškerou cenzuru citlivých témat, se nepodařilo režimu zcela zamezit informacím, které pronikali k veřejnosti samizdatem. Nízké důchody starých lidí, bída Romů, rasistické postoje, dlouhé čekací doby na nedostatečně vybavené domovy důchodců, otřesné podmínky, ve kterých žili lidé na gerontopsychiatrických odděleních, nízká porodní váha novorozenců a jejich úmrtnost. Zveřejnění těchto sociálních problémů, následků politiky totalitního režimu, v exilových publikacích ale i v prohlášeních Charty 77 ovlivňovalo postoje občanů vůči KSČ.⁴⁹

Sametová revoluce umožnila nakonec pád totalitní vlády komunistické strany a návrat k demokratickým principům první republiky.

3. Ženy v české politice po roce 1989

3.1. Vstup žen do politiky po roce 1989

Ženské organizace vznikající v roce 1989 na první české ženské hnutí nenavázaly. Jeho historie při jejich vzniku nesehrála žádnou významnou roli. Vznikaly z podnětu západní feministické scény, západních křesťanských církví, působením některých reemigrantek a procesu přípravy na vstup do *Evropské unie* (dále jen EU). Nový ženský aktivismus pro sebe teprve postupně objevoval historii prvního českého ženského hnutí, a to ze zájmu spíše nostalgického, nikoli praktického. Důvodem byla změna genderových vztahů během období

---

⁴⁸ Srov. CÍSAŘ, O. *Politický aktivismus v České republice*, s. 100.

⁴⁹ Srov. MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*, s. 149.

komunismu, v jejímž důsledku se *ženská otázka* dostala do jiné polohy a také snaha dohnat zmeškanou historii západních zemí. Změnila se nejen naše místní zkušenost, ale i celá mezinárodní scéna. Namísto návratu byla snaha napojení se na vlnu druhou a třetí.⁵⁰

Druhá vlna ženského hnutí proběhla v období šedesátých let 20. století a značně ovlivnila západní země. Feministické hnutí se přesunulo na universitní půdu, ženy opět bojovaly za právo na potrat a přístup ke všem profesím. Přineslo také nové požadavky. Hledání původu nerovností, který se nachází jak v kultuře, tak v psychologické problematice formování genderové identity. Druhou vlnu feminismu lze charakterizovat požadavkem „*rovnost v rozdílnosti*“, nepojednává tedy jenom o rovnosti žen a mužů, ale i o jejich rozdílnosti. Ženské hnutí v této fázi požadovalo *zrovnoprávnění ženského pohledu*. V dnešní době můžeme najít velice rozmanité proudy feministického myšlení, které volně navazují na druhou vlnu feminismu. Ve **třetí vlně** je *gender* vnímán jako druh jednání, ne vlastnosti, čili jako neexistence specificky mužských a ženských charakteristik a identit.⁵¹ Pojem *gender* se v počátku porevoluční doby téměř neobjevoval, přestože jeho vznik můžeme datovat zhruba do osmdesátých let 20. století. Tento anglický termín můžeme přeložit jako „rod“. „*Znamená kulturně, nikoliv biologicky vymezené pohlaví. Vztahuje se k souhrnům vlastností, rolí, vzorců chování a společenských pozic připisovaných mužům a ženám v té které společnosti, době a umožňuje studium vzájemných podobností a rozdílností žen a mužů a bývá považováno za významný moment v dějinách feminismu.*“⁵²

Obnovení svobody projevu a svobody shromažďování po pádu komunistického režimu v roce 1989 vedlo téměř okamžitě ke zrodu nových, pestře zaměřených organizací.⁵³ V zemi od počátku devadesátých let vznikly desítky skupin hájících práva žen. Kromě dvou organizací – *Českého svazu žen* a *Pražských matek* – byly všechny založeny po roce 1989. Obecně však platilo, že i když nové skupiny

---

⁵⁰ Srov. HAVELKOVÁ, H. Otazníky českého ženského hnutí. In Gjuričová, A., Kopeček, M. *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989*, s. 222–223.

⁵¹ Srov. FORMÁNKOVÁ, L.; RYTÍŘOVÁ, K. *Abc feminismu*, s. 181.

⁵² VODÁKOVÁ, A.; VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*, s. 342.

⁵³ Srov. Tamtéž, s. 343.

vznikaly, jejich transakční schopnost byla minimální. V devadesátých letech se neziskové organizace zaměřovaly hlavně na vzdělávání a poskytování služeb. Z politického hlediska nebyly schopny se ani mobilizovat, ani se stát viditelnou silou na české politické scéně.⁵⁴

Dodnes se čas od času neziskové organizace stávají předmětem kritiky ze strany politiků – např. *prezidenta Václava Klause*, který v jejich společenském vlivu spatřuje ohrožení demokracie a deformaci občanské společnosti.⁵⁵ Nelíbí se mu hlavně, že vliv nevládních organizací není opřen o výsledky voleb.: „*Je to pokus bez demokratického mandátu vzniklých seskupení - takzvaných NGO (nevládních organizací) - ... přímo se vměšovat do života lidí, ...ten demokratický mandát tady chybí. To je prostě nový fenomén posledních let, posledních desetiletí a já ho považuji za velmi riskantní a velmi nebezpečný,*“⁵⁶

Česká vláda se začala otázkami spojenými s právy žen zabývat v září roku 1997. V roce 1998 byl ministr práce a sociálních věcí pověřen koordinací opatření souvisejících s genderovou problematikou a všechna ministerstva musela začít spolupracovat se ženskými skupinami. Sociální demokraté, kteří v roce 1998 převzali moc, zahrnuli do programu své vlády některé genderové problémy. *Vládní politika rovných příležitostí začala být odrazem agendy EU* – proto se v ní zdůrazňovala antidiskriminační opatření na trhu práce, stíhání domácího násilí a vyvažování profesního a rodinného života žen.⁵⁷

Polistopadový ženský občanský aktivismus byl široký a rozmanitý, procházel vývojem jednak jako celek – zejména vlivem našeho členství v Evropské unii, jednak uvnitř jednotlivých organizací. Jeho vývoj se lišil od vývoje feminismu v západních zemích.⁵⁸

---

⁵⁴ Srov. CÍSAŘ, O. *Politický aktivismus v České republice*, s. 70.

⁵⁵ Srov. VODRÁŽKA, M. Aktivismus bez hnutí nebo protohnutí? In Hašková, H., Křížková, A., Linková, M. et al. *Mnohohlasem*, s. 79.

⁵⁶ KLAUS, V. Tzv. NGO je pokus bez demokratického mandátu. *Ihned.cz Zprávy Hospodářských novin*. Dostupný z WWW : <http://ihned.cz/1-10073040-16159690-000000_da>.

⁵⁷ Srov. CÍSAŘ, O. *Politický aktivismus v České republice*, s. 101.

⁵⁸ Srov. HAVELKOVÁ, H. Otazníky českého ženského hnutí po r. 1989. In Gjuríčová, A., Kopeček, M. *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989*, s. 230.

Mirek Vodrážka, český feminista a filosof je toho názoru, že: „nejzávažnějším problémem souvisejícím s otázkou polistopadového ženského hnutí je skutečnost, že ženské skupiny jsou samy sobě velkou neznámou, protože nevědí, v jakých diskursivních koalicích skutečně operují. Tyto koalice je stejně jako ženské skupiny předem nejen limitují, ale definují jejich vzájemné vztahy, rozdíly, formy a projevy jejich aktivismu.“⁵⁹

Vstup žen do politiky po roce 1989 je definován třemi vlnami:

- **prvním** klíčovým impulsem byl rok 1989. Ženy pociťovaly vůli po změně, touhu podílet se na změnách politického života a snahu přispět k budování nového politického systému.
- **druhým** důležitým zlomem bylo založení samostatné České republiky a první volby jak komunální v roce 1994, tak parlamentní v roce 1996.
- **třetím** výrazným impulsem bylo kritické hodnocení současného politického vývoje v letech 1999 až 2000, ale také vznik krajských samospráv v roce 2000, které poskytly řadu nových příležitostí i pro ženy.⁶⁰

Ženy v místní a regionální politice většinou začínali svou politickou kariéru v místě bydliště. Ženám vyhovuje více komunální politika, která je spíše o rozhodování, na rozdíl od vysoké politiky, která je hlavně o dohadování. Představa, že ženy se v regionální politice mnohem naučí a poté se prosadí v politice celonárodní, je zatím spíše přáním než realitou.⁶¹

3.1.1. Současné žensky orientované organizace a politická sdružení

Není možné vést jasnou hranici mezi organizacemi, jež můžeme označit jako politické a ostatními. Jedna organizace může v různých obdobích svého vývoje

---

⁵⁹ VODRÁŽKA, M. Aktivismus bez hnutí nebo protohnutí? In Hašková, H., Křížková, A., Linková, M. et al. *Mnohohlasem*, s. 67.

⁶⁰ Srov. VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, L.; RAKUŠANOVÁ, P. Odcházení : Politicky odcházející z politické scény a jejich zkušenosti II. Dostupný z : < WWW: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2008092805>>.

⁶¹ Srov. Tamtéž.

projít procesem postupné politizace. *Ženský občanský aktivismus* se začal od zahájení vyjednávání o vstupu *České republiky do Evropské unie* výrazně proměňovat. Výzkum ukázal, že organizace rychle změnily svá zaměření, fungování, aktivity, strategii a partnerství, neboť se jednalo o jejich financování. Naskytla se jim sice větší možnost ovlivňovat proces politického rozhodování, ale jen v rámci určitých témat a aktivit.⁶²

Hlavní aktivity ženských organizací:

- sociálně-psychologická pomoc a poradenství
- vzdělávací a osvětová činnost
- výzkumná a expertní činnost – monitorování postavení žen a genderové problematiky
- zprostředkování informací a kontaktů

Z hlediska tematického zaměření bylo identifikováno sedm oblastí:

1. zdraví a zdravotnictví
2. násilí na ženách a obchod se ženami
3. podpora minoritních skupin žen
4. problematika rodiny a prosazování rovných příležitostí osob pečujících o děti
5. profesionální rozvoj žen a rovné příležitosti na pracovním trhu
6. ochrana životního prostředí
7. postavení žen ve společnosti obecně⁶³

Do této činnosti patří i početně nejrozšířenější organizace, tzv. *mateřská centra*, která jsou svépomocnými kluby převážně matek na mateřské dovolené a která se v roce 2001 sdružila do zastřešující organizace – *Sítě mateřských center*.⁶⁴

---

⁶² Srov. HAVELKOVÁ, H. Otazníky českého ženského hnutí po r. 1989. In Gjuríčová, A., Kopeček, M. *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989*, s. 224.

⁶³ Srov. Tamtéž, s. 224.

⁶⁴ Srov. Tamtéž, s. 224.

Mirek Vodrážka k činnostem ženských skupin uvádí: „Přestože existuje formálně široká agenda témat, chybí však zřetelně ženská „res publica“, tedy sociálně „horká“ či aktuální společná věc, na které by se různorodé skupiny žen sjednotily.... Chybí přirozené mluvčí, osobnosti a reprezentantky někdy až antagonisticky diferencovaných ženských zájmových skupin....pro velkou část žen je navíc problémem už samotný nějaký ženský osobnostní vzor.... Neexistuje veřejná intenzivní diskuse např. o strategii nebo prioritě témat, ženské skupiny se de facto navzájem příliš neznají, protože jejich stanoviska a postoje jsou v mnoha aspektech společensky neznámé, a tak pro veřejnost, ale i samy pro sebe neviditelné.“⁶⁵

3.1.2. Česká ženská lobby

Česká ženská lobby (dále jen ČŽL) je síť organizací, která hájí práva žen v České republice. Na přelomu roku 2007 – 008 bylo jejími členy 22 českých ženských nevládních organizací (např. Český svaz žen, Český helsinský výbor, Fórum 50%, Gender Studies, Hnutí za aktivní mateřství, Klub K2, Otevřená společnost, Rozkoš bez rizika, Unie katolických žen, projekt Magdala České katolické charity a další). ČŽL se hlásí k feministickému přesvědčení, že ženy mají právo na politickou, společenskou a ekonomickou rovnost s muži. Prosazuje zájmy všech žen bez ohledu na jejich rasu, etnický původ, zdravotní stav, sexuální orientaci, věk, náboženství či víru. Uznává různorodost svých organizací a tedy i různorodost feministických směrů. Zároveň však vyžaduje společně sdílená stanoviska k tématům genderové role a stereotypy, násilí na ženách, prostituce a obchod s ženami, sexualita a reprodukční práva žen, ženy v rozhodovacích procesech, ženy na trhu práce. Ukázalo se však, že dosažení konsensu uvnitř sítě organizací je dosti náročné. Hlavní oblasti, kde nemá ČŽL jednotné stanovisko, jsou interrupce a prostituce.⁶⁶

⁶⁵ VODRÁŽKA, M. Ženské neziskové organizace. In Hašková, H., Křížková, A., Linková, M. et al. *Mnohohlasem*, s. 77-78.

⁶⁶ Srov. Česká ženská lobby., *O české ženské lobby*. Dostupný z : < <http://www.czlobby.cz/o-ceske-zenske-lobby/#clenove>>.

3.1.3. Politická sdružení žen

Zastoupení žen ve vrcholové politice je dlouhodobě velmi nízké. Podle hodnocení *Meziparlamentní unie*, se po volbách v roce 2006 Česká republika propadla ve světové klasifikaci zastoupení žen v parlamentu z 65. místa na 71. místo. Zatímco obecně se zastoupení žen ve světě i v Evropě zlepšuje, v České republice zaznamenáváme opačný trend. Do *Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky* (dále jen PSP ČR) bylo v roce 2006 zvoleno 31 žen. Ženy-poslankyně tak ve 200-členné PSP ČR tvořily jen 15,5%, zatímco v roce 2002 to bylo 17%.⁶⁷ Zastoupení žen v PSP ČR a srovnání výsledků voleb 2002 a 2006 nám ukazuje tabulka č. 1 v příloze I. Také z hlediska obsazení ministerských křesel existují velké rozdíly. Srovnání počtu žen v českých vládách v letech 1992 – 2009 je obsahem tabulky č. 2 v příloze II.

Vliv na zastoupení žen v rozhodovacích orgánech má mimo jiné přítomnost ženské nátlakové skupiny uvnitř politické strany.⁶⁸ V České republice existují čtyři sdružení, která působí uvnitř politických stran. **Sdružení žen KDU-ČSL** tedy Křesťanskodemokratické unie a Československé strany lidové, **Sociálně-demokratické ženy** uvnitř České strany sociálně demokratické, občanské sdružení **Levicové kluby žen**, které je spojeno s Komunistickou stranou Čech a Moravy (jedním z hlavních cílů *Levicového klubu žen* je dostat komunistickou stranu zpět do veřejného života. Není přímou součástí strany a nelze jeho úlohu při prosazování žen do politiky přeceňovat, strana komunistů je ale jedinou stranou, které se podařilo překročit třicetiprocentní hranici zastoupení žen ve Sněmovně).⁶⁹ Republiková rada Strany zelených 9. ledna 2010 vzala na vědomí vznik vnitrostranického uskupení **Klub zelených političek**.⁷⁰

Jednou z prvních aktivit, které poukázaly na nízkou míru zastoupení žen v politice, byla **Stínová vláda žen**. Stínová vláda žen byla iniciována předsedkyní

---

⁶⁷ Srov. Občanské sdružení Fórum 50%. *Ženy v politice*. Dostupný z : WWW: <http://www.padesatprocent.cz/?c_id=710>.

⁶⁸ Srov. ŠPRINCOVÁ , V. *Pomohou si strany samy?* Dostupný z : WWW: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2008092806>>.

⁶⁹ Srov. Tamtéž.

⁷⁰ Srov. Strana zelených. Dostupný z : WWW: <<http://www.zelenebrno.cz/Temata-Kauzy/Temata/Zeny-v-politice>>.

Sociálně demokratických žen a poslankyní za Českou stranu sociálně demokratickou Janou Volfovou. Byla oficiálně představena 16. března 2000 jako reakce na nepřítomnost žen v tehdejší menšinové vládě ČSSD v čele s premiérem Milošem Zemanem a jeho výroků, že dosud nenašel ženu, jež by mohla zastávat místo v jeho vládě. Ve stínové vládě bylo celkem osmnáct žen z řad političek, úřednic, představitelk podnikatelské sféry a neziskového sektoru, z nichž žádná nezastávala pozici stínové premiérky. Ve struktuře ministerstev chybělo oproti Vládě České republiky např. ministerstvo obrany, a naopak nově byla definována ministerstva práce, cestovního ruchu a bylo rozděleno ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na ministerstvo mládeže a sportu. Zatímco členky stínové vlády plánovaly pravidelná setkání s ministry, vytvoření volebního programu pro krajské volby a své aktivity vnímaly s nadhledem – hodnotila média a politici celý projekt jako recesi. Není bez zajímavosti, že projekt se vyznačoval nejen proti existující situaci, ale explicitně rovněž proti feminismu.⁷¹

V roce 2004 došlo k pokusu o ustavení strany **Rovnost šancí**, který oznámila skupina žen z kulturní oblasti (novinářka Zdeňka Ulmanová, spisovatelka a režisérka Olga Sommerová).⁷² Tato strana se naopak k feminismu hlásila.

Předsedkyně strany Zdeňka Ulmanová o budoucím působení strany v rozhovoru s Miluší Kotišovou uvedla: „*V systému parlamentní demokracie může změnit dění jedině parlamentní strana, která se dostane mezi ně, která se vklíní mezi ty pány a bude tvrdě klást své požadavky, protože pak s námi hovořit musí. ... to my si budeme klást podmínky, tak pánové pozor, vy jste nám neodsouhlasili tento zákon, my vám neodsouhlasíme státní rozpočet. Rozbijeme klidně vládu, když bude potřeba, vyvoláme krizi, protože chceme ty své zákony prosadit také. To je jediný možný způsob.*“ K programu své strany mimo jiné uvádí: „*kupříkladu když uvážíme, že by se naprosto oklestil vojenský rozpočet, což je naprosto reálné, protože k ničemu neslouží – ačkoli jsme sice vázáni smlouvami*

---

⁷¹ Srov. RAKUŠANOVÁ, L. *Ženy v labyrintu mužů*, s. 31.

⁷² Srov. PEHE, J. *Strana žen není žádný nesmysl*. Dostupné z WWW: <<http://www.pehe.cz/zapisnik/2004/strana-zen-neni-zadny-nesmysl>>.

*NATO apod. -, takže na co hrát takovou taškařici..... Ty peníze by se přeposlaly na zaplacení práce žen na rodičovské dovolené.“*⁷³

Je zřejmé, že program strany vycházel spíše z *feminismu radikálního*. Ten vychází z přesvědčení, že ženy jsou na všech rovinách utlačovány muži, což je důsledkem patriarchálního uspořádání společnosti. Na realitu se dívá z hlediska žen a dialog s muži odmítá. Budoucnost vidí v režii žen, v nastolení matriarchátu. Jednoznačně se kloní k radikálním formám politického boje za osvobození žen.⁷⁴

Projekt byl od svého začátku považován za kontroverzní a vyvolal první větší diskusi, od doby *Stínové vlády žen*. V tisku i na internetu převládaly reakce negativní. Odkazovaly na negativní historickou zkušenost se *Svazem žen* z dob komunismu a prosazovaly názor, že se jedná o západní feministické trendy, které v ČR nenajdou uplatnění.⁷⁵

Činnost strany byla po třech letech pozastavena.⁷⁶

3.1.4. Hodnocení účasti žen ve vysoké politice

V současnosti existují dva odlišné přístupy k hodnocení účasti žen ve vysoké politice.

Přístup konzervativní – klade velký důraz na sílu politické identity, kterou vnímá jako silnější než genderovou. Podle zastánců tohoto přístupu tvoří ženy ve vysoké politice elitní skupinu reflektující vlastní zájmy, spíše než by do politiky přinášely genderová témata či genderovou sensitivitu témat stávajících. S tímto postojem se ztotožňuje většina pravicových politických stran u nás

---

⁷³ ULMANOVÁ, Z. Zdena Ulmanová. In Kotišová, M. *Čekání na ženský samet*, s. 262

⁷⁴ Srov. JANEBOVÁ, R. *Feministické perspektivy v praxi sociální práce*. Dostupné na WWW:<<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2007010405>>.

⁷⁵ Srov. PEHE, J. *Strana žen není žádný nesmysl*. Dostupné z WWW:<<http://www.pehe.cz/zapisnik/2004/strana-zen-neni-zadny-nesmysl>>.

⁷⁶ Srov. Strana Rovnost šancí. *Deník politika*. Dostupný z WWW :<<http://www.denikpolitika.cz/strany/srs-strana-rovnost-sanci>>.

i v zahraničí, které rovněž tímto způsobem zdůvodňují fakt, že zcela neřeší otázku zastoupení žen uvnitř strany ani ve volených funkcích.⁷⁷

Přístup liberální – klade důraz na možnost existence odlišné ženské politické kultury. Úvahami o existenci odlišné ženské politické kultury se ve svých studiích zabýval již německý sociolog Georg Simmel, který konstatoval, že všeobecná dominance mužů vede k vyvázání žen z oficiální kultury a jejich produktů a vytvoření paralelní samostatné ženské kultury. Protože v současném politickém diskursu hrají dominantní roli muži, je možné chápat odmítání politiky ženami jako odmítnutí mužského politického stylu spíše než politiky jako takové.⁷⁸

3.1.5. Bariéry vstupu žen do politiky

V *České republice* stejně jako ve většině jiných států EU existuje rovnoprávnost mužů a žen před zákonem (zakazuje diskriminaci z hlediska pohlaví, definuje rovnost šancí mužů a žen ve volených i delegovaných funkcích politiky). Dle **Petry Rakušánové**, přední odbornice na téma politické participace existují i nadále bariéry účasti žen v politice, a to jak institucionální, tak individuální a společenské.⁷⁹

Rozlišuje tyto hlavní bariéry:

- přetrvávající patriarchální model rodiny
- odlišná hodnocení mužů a žen
- odlišné pojetí moci⁸⁰

Výzkum poslankyň *Parlamentu ČR*, který realizovalo v roce 2007 *Fórum 50% o. s. za finanční podpory Evropského sociálního fondu*, uvádí, že většina poslankyň se kromě témat souvisejících s jejich působením v určité komisi či výboru věnuje nejvíce tématům, jako jsou sociální problematika, oblast školství, vzdělávání nebo zdravotnictví. Velká část z nich se zajímá

---

⁷⁷ Srov. VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, L.; RAKUŠANOVÁ, P. *Odcházení : Politicky odcházející z politické scény a jejich zkušenosti II*. Dostupný z : <WWW: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cislocianku=2008092805>>.

⁷⁸ Srov. Tamtéž.

⁷⁹ Srov. RAKUŠANOVÁ, P. *Ženy v labyrintu mužů*, s. 42.

⁸⁰ Srov. Tamtéž, s. 42.

i o problematiku nezaměstnanosti a lidských práv, ekologii či obecně morálku, etiku nebo soulad rodiny. Ženy uvádějí, že muži je do jiných sekcí ani nevpustí, že narážejí na tzv. „skleněné stropy“, tedy neviditelné bariéry. Zatímco sekce se sociální tematikou jsou označovány jako málo *prestížní*, jiné (ekonomické, finanční atd.) jsou vnímány jako tzv. *silové*. Nedostatek v zastoupení žen a mužů v jednotlivých sekcích je však většinou vnímán samotnými ženami jako *důsledek volby žen samotných*. Nejvíce žen působí ve výboru pro sociální politiku (téměř 40%), výboru pro vědu a vzdělávání, kulturu, mládež a tělovýchovu (28%) a ve výboru organizačním (28%).⁸¹

Podle poslankyň by ženy, které chtějí uspět ve vysoké politice, měly mít vzdělání, silné profesionální zázemí, přehled, sebevědomí a komunikační schopnosti, být flexibilní a profesionální, diplomatické a asertivní, mít pevný řád a osobní eleganci, schopnost učit se, argumentovat a přesvědčit. Musí mít zajištěno dobré rodinné zázemí. Jsou přesvědčeny, že obecně jsou od žen-poliček očekávány vyšší morální a etické standardy, stejně jako příjemný vzhled.⁸²

Ženy vstupují do politiky málo připravené na vztahy, postupy a strategie, které jsou v politickém prostředí běžné a které samy ženy vyhodnocují jako problematické, nečestné, obtížné či jinak pro ně málo přijatelné a aplikovatelné.⁸³ V politice neusilují primárně o moc, ale o změnu konkrétních témat. Muži jsou naopak vnímáni jako siloví aktéři usilující o mocenské pozice. Ženy často mocenské ambice odsuzují, považují je za dominantně mužské a nezřídka je hodnotí jako negativní charakteristiku. Pokud se ale pohybují v politice, která dominantně znamená přerozdělování moci, pak je to samozřejmě výrazně handicapuje. Ženy tak samy popírají jednu z nejdůležitějších součástí politické sféry, sází na odbornost a pak obtížně řeší situace, kdy je proti nim ze strany mužů využito mocenských pozic.⁸⁴

---

⁸¹ Srov. RAKUŠANOVÁ, P.; VESELÁ, L. *Analýza výzkumu poslankyň parlamentu ČR*.

Dostupný z : WWW: <http://www.padesatprocent.cz/docs/Studie_vyzkum_poslankyn-2007.pdf>.

⁸² Srov. VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, L.; RAKUŠANOVÁ, P. *Odcházení : Politicky odcházející z politické scény a jejich zkušenosti II*. Dostupný z : < WWW: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cislocianku=2008092805>>.

⁸³ Srov. Tamtéž.

⁸⁴ Srov. Tamtéž.

Mezi ženami v politice uvnitř stran napříč politickým spektrem funguje také výrazná rivalita, která má mnoho podob, od nespolupráce, přes sobecký přístup až k zatajování informací. Vzájemná rivalita je dále posílena ve vztahu k mladším poslankyním, jejichž autorita uvnitř poslaneckého klubu je omezená. Ženy, které v politice již jsou, si jsou vědomy své výjimečnosti, avšak zároveň se cítí ohroženy. V jejich zájmu není snížit svou výjimečnost příchodem dalších žen-političek.⁸⁵

Bariérou můžeme však nazvat i atmosféru ve společnosti.⁸⁶ O hodnocení politiky českou společností vypovídá i výsledek studie Sociologického ústavu Akademie věd ČR: „*Politika, politická kultura a politická reprezentace s výjimkou komunálních politiků je hodnocena velice negativně. V průběhu devadesátých let došlo k poklesu důvěry jak k politickým stranám a vrcholovým politikům, tak k fungování politiky jako celku při řešení celospolečenských problémů a prosazování oprávněných zájmů a potřeb obyčejných lidí. Většina veřejnosti značně kriticky hodnotí politickou kulturu a morálku nejvyšší politické reprezentace včetně jejich motivace. Toto negativní hodnocení politiky vůbec a politiků zvláště se projevuje v poklesu zájmu o věci veřejné a nepochybně i v klesající účasti ve volbách.*“⁸⁷

3.3. Změny v sociální politice

Většina političek se ve své politické kariéře věnuje tématům, která řadíme do tzv. politiky péče – vzdělávání, zdravotnictví, sociální péče, kultura, umění, ekologie. Jen malá část se věnuje tzv. silovým/mužským tématům jako je doprava, infrastruktura, finance a územní rozvoj.⁸⁸

---

⁸⁵ Srov. RAKUŠANOVÁ, P.; VESELÁ, L. *Analýza výzkumu poslankyň Parlamentu ČR*. Dostupný z : WWW: < http://www.padesatprocent.cz/docs/Studie_vyzkum_poslankyn-2007.pdf>.

⁸⁶ Srov. SVOBODA, C. *Sborník z konference Nebojme se kvót Podpora vstupu žen do politiky*. In *Situace v České republice pohledem politických stran*. .s.45.

⁸⁷ SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR. *Studie veřejného mínění*. Dostupný z : WWW: <<http://studie.soc.cas.cz/index.php3?lang=cze&shw=243>>.

⁸⁸ Srov. VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, L.; RAKUŠANOVÁ, P. *Odcházení : Politicky odcházející z politické scény a jejich zkušenosti II*. Dostupný z : < WWW: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2008092805>>

3.3.1. Rodinná politika

Do rodinné politiky se u nás i v Evropě dostal vliv agendy rovnosti žen a mužů. Zatímco v zemích střední a západní Evropy má **rodinná politika** dlouholetou tradici, **politika rovnosti žen a mužů** má tradici zejména ve státech severní Evropy, kde se vyvíjela pod vlivem emancipačního hnutí. Jejich cíle jsou odlišné. *Rodinná politika* má za cíl podporu rodiny jako celku, ať jsou důvody sociální, hodnotové nebo populační. *Politika rovnosti žen a mužů* prosazuje zrovnoprávnění obou pohlaví ve všech sférách společnosti. S ženstvím anebo mužstvím nemá být spojována žádná specifická role. Tato teorie je jen jednou z mnoha sociálních teorií současnosti, ale stala se dominantní v řadě evropských zemí. Hlavním tématem genderové politiky je rodina. Jde o zboření tradičních sociálních obrazů muže a ženy. Cílem je umístit ženy do pracovního procesu, umožnit jim kariéru a zřídít pro jejich děti pečovatelská centra. Nástrojem je zkrácení mateřské i rodičovské dovolené, rozdělení rodičovské dovolené mezi oba rodiče, finanční podporu eliminovat na minimum, vybudovat jesle a školky. Rodinám, které zůstanou s dětmi doma, by měly být odebrány nebo sníženy dávky.⁸⁹

Politika rovných příležitostí se odlišuje od *politiky rodinné*, která vnímá rodinu jako celek, nikoli jako jednotlivé členy. Neproblematictější se to jeví u výchovy dětí. Dítě představuje v politice rovných příležitostí jakousi zátěž, od které je třeba ženě-matce pomoci, aby se mohla zapojit do pracovního procesu a budování kariéry. Co je ale v zájmu dítěte se nebere v úvahu, přestože naprostá většina pediatriů a dětských psychologů se shoduje v tom, že pro dítě do tří let života je nejprospěšnější individuální péče v rodině, a to výslovně péče matky.⁹⁰

Klasická rodinná politika, která stále ještě v dnešní České republice má své místo, se snaží ženě návrat do zaměstnání ulehčit.⁹¹ Problémem však je, že nelze v naší zemi budovat prorodinnou politiku, aniž bychom se nemuseli vyrovnat

---

⁸⁹ Srov. BELLING, V. *Průnik agendy rovnosti žen a mužů do rodinné politiky a jeho důsledky u nás a v Evropě*. Dostupný z : WWW <<http://obcinst.cz/cs/Prunik-agendy-rovnosti-zen-a-muzu-do-rodinne-politiky-a-jeho-dusledky-u-nas-a-v-Evrope-c1218>>.

⁹⁰ Srov. Tamtéž.

⁹¹ Srov. Tamtéž.

s politickou filosofií *EU a OSN*. Na půdě *Evropského parlamentu* jsou témata věnovaná ženám a populačním otázkám postaveny spíše proti rodině. Definice přirozené rodiny naráží na ideologii radikálního feminismu, který ji považuje za represivní instituci. Tato ideologie odmítá přirozené tendence ženy jako je např. uplatnění v pečovatelských profesích a chce ji včas změnit výchovou. Stojí i za požadavkem ukončení těhotenství jako právem ženy, povinností lékaře a možností ho soudně stíhat při odmítnutí. Radikální feminismus se domnívá, že má – li se žena podobat muži, je mateřství právě tou nespravedlivou zátěží.⁹²

Komise pro rovnost žen při OSN České republiky už v roce 1997 vytkla: nadměrnou tendenci vlády vidět ženu víc jako matku než jako jednotlivce a nezávislého aktéra ve veřejné sféře, znepokojení nad zakládáním rodinných škol, znepokojení nad neochotou naší vlády vést dívky k vědeckotechnickým oborům, příliš mnoho opatření na ochranu těhotných žen a matek, příliš nízkou věkovou hranici žen při odchodu do důchodu. Pojem rodinné politiky je dnes ohrožen. Rodinná politika je de facto nahrazována politikou dětskou a ženskou.⁹³ Přitom v postsocialistických zemích je přikládána vyšší hodnota manželství a rodičovství (hodnotě dítěte) ve srovnání s ostatními sledovanými evropskými státy a manželství je zde více spojováno s životní spokojeností.⁹⁴

Cílem rodinné politiky by měla být podpora rodiny jako instituce a měla by upevňovat vnitřní soudržnost rodiny. Zasahování do vnitřních vztahů v rodině by se mělo omezit na případy, kdy je třeba uplatnit normy trestního práva.⁹⁵

---

⁹² Srov. FREIOVÁ, M. *O rodině v českém parlamentu*. Dostupný z: WWW: <<http://www.obcinst.cz/clanek.asp?id=637>>.

⁹³ Srov. Tamtéž.

⁹⁴ Srov. CHALOUPKOVÁ, J.; ŠALAMOUNOVÁ, P. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Studie. Dostupný z WWW : <<http://studie.soc.cas.cz/index.php3?lang=cze&shw=251>>.

⁹⁵ Srov. *Rodinná politika pro Českou republiku*, Studie č.16. Občanský institut Dostupný z : WWW:< <http://obcinst.cz/cs/Rodinna-politika-pro-Ceskou-republiku-c833/>>.

3.4. Hledání nových cest

Pozornost řady organizací i jednotlivců je dnes orientována na hledání přijatelných mechanismů, které by otevřely politický prostor ženám ve větší míře. V podstatě existuje několik možností řešení.

- **První** říká, že ženy v politice nejsou, protože v ní být nechtějí, situaci vyřeší až generační změna.
- **Druhý** názor chápe postavení žen v politice v kontextu postavení žen ve společnosti a apeluje na společenskou změnu směrem k rovným příležitostem mužů a žen a nutnost výchovy v této oblasti.
- **Třetí** a nejčastější názor, je že situaci lze změnit skokově zavedením časově omezených kvót.⁹⁶

Kvóty

Zavedení kvót je snaha zvýšit zastoupení žen v politice, jedná se o určené minimální zastoupení žen.

Ministerstvo vnitra České republiky navrhlo v listopadu roku 2009 uzákonit podmínku, aby strany musely mít na volebních kandidátkách nejméně třicet procent žen. Cílem je větší zapojení žen do veřejného a politického života prostřednictvím volených orgánů. Novely volebních zákonů musí doprovdít nutné doplnění *ústavy a Listiny základních práv a svobod*. Návrh vychází vstříc snahám převážně ženských sdružení, např. sdružení Fórum 50%, která dlouhodobě prosazují větší zastoupení žen v politice.⁹⁷

Co si myslí o zavedení kvót ženy ve vrcholové politice? Uvádím zde názory vybraných političek, tak jak je zaznamenala **Miluše Kotišová** (kromě Miroslavy Němcové)⁹⁸:

---

⁹⁶ Srov. NEČAS, P. Sborník. *Rodinná politika a agenda rovnosti žen a mužů*, s. 4.

⁹⁷ Srov. ČTK. Všeobecné zpravodajství : *Vnitro chce uzákonit, aby každým třetím kandidátem byla žena*. Dostupný z WWW :

<ctk.cz/sluzby/slovní_zpravodajství/vseobecne/idnex_view.php?id=408395>.

⁹⁸ KOTIŠOVÁ, M. *Čekání na ženský samet*, s. 23-197.

Miroslava Němcová z Občanské demokratické strany uvádí: „*Za první je to nedůstojný výběr, schopnosti a kvalita kandidátek zde nehrají žádnou roli. Druhý důvod je ryze praktický. Volební zákon dává každému voliči možnost uplatnit preferenční hlasy, ty určí jiné pořadí a ve finále zákonný počet žen zvolen nebude. Budou zrušeny volby? Nebo příslušný počet mužů bude zbaven mandátu a ženy nastoupí namísto nich? Proč nevyvíjí vláda kvóty na muže?*“.⁹⁹

Anna Čurdová členka České sociální demokracie je pro pozitivní diskriminaci: „*... když se podíváte do feminizovaných učitelských sborů, tam se přece pozitivní diskriminace používá pro muže, nikomu to nevadí, naopak, muž je obrovským způsobem podporován. Proč by to nemohlo být i v politice?*“

Květoslava Čelišová z komunistické strany uvádí: „*Nevím, jestli bude prospěšnější použít změnu volebního zákona, jestli nastavit kvóty nebo jak tomu pomoci. Já vím, je to drastické, i ženy se tomu samy brání, nechťejí být součástí toho, že by se dostávaly na místa zásluhou zákonného nařízení...*“

Daniela Rázková členka Křesťanskodemokratické strany si myslí že: „*... je to taková časovaná bomba, ale vývoj půjde asi nějakou evoluční cestou. Je to nastartované skoro ve všech stranách. My jsme v roce 2002 použili na kandidátce v komunálních volbách zipový systém. I z čistě reklamního hlediska je to dobrý artikl.*“

Kateřina Jacques členka Strany zelených: „*... u evropských zelených, do jejichž rodiny se počítáme, je tato záležitost absolutní samozřejmostí. Kvóty jsou čisté řešení. Jsou i jiné cesty. Třeba přirozený vývoj. Ten je nadlouho.*“

Táňa Fišerová nezávislá: „*...nejsem velký přívrženec kvót, ... žena potřebuje také čas a musí sama chtít, a to žádná kvóta neřeší, a za druhé jde o kvalitu člověka, nejen o to, že je kandidát mužem nebo ženou. Jakmile nějaké kvóty budete muset naplnit, tak tam dosadíte kohokoli, kdo se v tu chvíli přihlásí. Myslím si, že kvalita a schopnosti musí být na prvním místě.*“¹⁰⁰

---

⁹⁹ NĚMCOVÁ, M. *Odmítám jiný režim pro ženy*. Dostupný z WWW : <<http://www.ods.cz/volby2009/vysocina/aktualita/nemcova-odmitam-jiny-rezim-pro-zeny%3E>>.

¹⁰⁰ KOTIŠOVÁ, M. *Čekání na ženský samet*, s. 23-197.

Politolog Petr Just tvrdí, že zavedení klauzule pro účast žen ve vedení strany může být dokonce kontraproduktivní. Vnímá kvóty jako něco, co spíš může situaci ztížit. Na ženě zvolené ústředním výkonným výborem strany zůstává jakýsi stín.¹⁰¹

Skutečností zůstává, že určitá část žen se do politiky vždy pravděpodobně dostane, pokud v tomto směru vyvine patřičné úsilí.

4. Reflexe

Cílem mé práce bylo zmapování politické účasti žen ve dvou historických obdobích naší demokratické republiky.

Začátek dvacátého století vytvořil podmínky pro vznik nové Československé republiky. Doprovázel ho nový významný fenomén a tím byla žena v politice. Tyto ženy pocházely z různých sociálních vrstev, a i když měly velmi rozdílné, spíše nízké vzdělání, byly rozhodně na svou dobu velmi inteligentní. Dokázaly prohlédnout letité předsudky, které je stavěly do nedůstojné role a často je diskriminovaly.

Přestože převládalo veřejné mínění, že politika je záležitostí mužů a žena do ní nepatří, ženy byly na vstup do politiky připraveny. V rámci ženského hnutí byly členkami různých ženských spolků, věnovaly se sociální a vzdělávací činnosti. Velkým příznivcem a obhájcem žen v politice byl první český prezident T. G. Masaryk.¹⁰² Angažované političky se však dokázaly veřejně hájit a živě argumentovat samy. O tom svědčí polemika *profesora Rádl*, který zastával tezi, že člověk má předem určené poslání a ženy do politiky nepatří a *političky Anny Chlebounové*, která hájila právo žen na veřejnou politickou činnost.¹⁰³ Přestože jejich názory se lišily, vidím zde společný rys, a tím je začlenění působnosti žen

---

¹⁰¹ Srov. ČTK. *České noviny: Sjezd ČSSD obnažil úskalí kvót pro zastoupení žen*. Dostupný z WWW: <ctk.cz/sluzby/index_view.php?id=366914>.

¹⁰² Srov. *Masaryk a ženy. Sborník k 80. narozeninám prvního prezidenta republiky Československé T. G. Masaryka* Sborník., s. 36.

¹⁰³ Srov. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 35.

především do oblasti sociální. Ženy té doby nepovažovaly sociální oblast za málo prestižní, jak je dnes často prezentována.

Není bez zajímavosti, že z údajů o narození političek první republiky vyplývá, že naprostá většina z nich byla středního a staršího věku. Mateřství a rodinu braly ženy té doby jako svůj přirozený úkol a veřejné politické činnosti se začaly věnovat, až když byla rodina zajištěna. Z toho důvodu se také snažily prosadit mnoho politických změn, které jim měly pomoci v jeho plnění. Zatímco v oblasti rodinné politiky byly ženy zajedno, otázka interrupce „*rozdělovala odbornou i laickou veřejnost, politiky i političky do dvou nepřátelských táborů*“.¹⁰⁴ Zastánci interrupce sice v období první republiky neuspěli, později však vláda komunistů, která morální a náboženské důvody ignorovala, problém vyřešila komisemi, které jednotlivé interrupce schvalovaly. V nové historii naší republiky je tento etický problém stále otevřený. Domnívám se, že toto téma úzce souvisí se ztrátou úcty a pokory k jedinečnosti a důstojnosti lidského života.

Zajímavým jevem byl „*vlastenecký charakter českého ženského hnutí, kterým se zřetelně odlišovalo od radikálních emancipačních postojů typických pro země západní Evropy*“.¹⁰⁵ Vlastenecký, sociální a morální obsah je zřejmý i ze slibu Alice Masarykové prezidentu republiky.¹⁰⁶ Medailonky političek, které uvádím v první části své práce, svědčí o tom, že ženy takto opravdu pracovaly a žily. Jistě dodnes mohou být vzorem dnešní české politické reprezentaci.

Totalitní režim se otázkou rovného postavení žen nezabýval. Proklamoval, že v podmínkách socialismu již bylo emancipace dosaženo.¹⁰⁷

Po listopadové revoluci roku 1989 se ženy opět začaly angažovat v politickém dění. V důsledku feministického hnutí, které přišlo ze západu, se však nepodařilo navázat na tradice ženského hnutí první republiky.¹⁰⁸

V oblasti participace žen ve vrcholové politice proběhlo a probíhá mnoho výzkumů. Jedna z genderových organizací Fórum 50 %, ve své výzkumné zprávě

---

¹⁰⁴ MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu*, s. 76-79.

¹⁰⁵ BAHENSKÁ, M. *Počátky emancipace žen Čechách*, s. 221 – 222.

¹⁰⁶ Srov. ŠVEJNOHA, J. *Alice Masaryková*, s. 49.

¹⁰⁷ Srov. CÍSAŘ, O. *Politický aktivismus v České republice*, s. 100.

¹⁰⁸ Srov. HAVELKOVÁ, H. *Otazníky českého ženského hnutí*. In Gjuričová, A., Kopeček, M. *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989*, s. 222–223.

uvádí, že ženy ve vrcholové politice nejsou do tzv. „silových sekcí“ muži vpouštěny. Zároveň z jiné části výzkumu vyplývá, že se jedná o důsledek volby žen samotných.¹⁰⁹

V oblasti bariér jsou převážně uváděny přetrvávající patriarchální model rodiny, odlišná hodnocení mužů a žen, odlišné pojetí moci. Tyto bariéry se však objevují i v jiných oborech a přesto do nich ženy vstupují. Domnívám se, že významnou bariérou je stav současné české politiky. O tom vypovídá i uvedená studie Sociologického ústavu AV.¹¹⁰

Se vstupem do Evropské unie se začaly řešit i nové závažné problémy jako je užívání drog, dětská prostituce a pedofilie, domácí týrání, zneužívání žen a jejich sexuální vykořisťování, obchodování s lidmi atd. Bylo založeno mnoho ženských neziskových organizací, které se touto problematikou u nás zabývá. Je zřejmé, že ženy stále nejvíce přitahuje oblast pomáhajících humanitních oblastí, což je podle mne přirozené.¹¹¹

Samostatnou kapitolou je politika rovných příležitostí, která má velkou podporu v EU. S postupem času se však ukazuje, že některá opatření jsou přinejmenším sporná. Ženě je vnucována představa, že její hlavní kvalitou je dosažení pracovní kariéry, že dítě je možné v raném věku odložit do jeslí, že práce v domácnosti a výchova dětí nemá takovou hodnotu jako profesní uplatnění.¹¹²

Přístup některých organizací a sdružení propagujících agendu vyrovnání šancí mužů a žen, je dle mého názoru, v oblasti rodinné politiky nezodpovědný k budoucím generacím. Jsem přesvědčena, že otázka rodinné politiky je také výzvou pro dětské psychology a pedagogy (psycholožky a pedagožky), kteří by se měli k tomuto problému více veřejně vyjadřovat. Tisíce let staré tradice udávající mužské a ženské role nelze změnit během několika desetiletí. Je otázkou, zda je

---

¹⁰⁹ Srov. RAKUŠANOVÁ, P.; VESELÁ, L. *Analýza výzkumu poslankyň parlamentu ČR*. Dostupný z : WWW: <http://www.padesatprocent.cz/docs/Studie_vyzkum_poslankyn-2007.pdf>.

¹¹⁰ Srov. Sociologický ústav AV ČR. *Studie veřejného mínění*. Dostupný z : WWW: <<http://studie.soc.cas.cz/index.php3?lang=cze&shw=243>>.

¹¹¹ Srov. HAVELKOVÁ, H. Otazníky českého ženského hnutí po r. 1989. In Gjuričová, A., Kopeček, M. *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989*, s. 224.

¹¹² Srov. BELLING, V. *Průnik agendy rovnosti žen a mužů do rodinné politiky a jeho důsledky u nás a v Evropě*. Dostupný z : WWW <<http://obcinst.cz/cs/Prunik-agendy-rovnosti-zen-a-muzu-do-rodinne-politiky-a-jeho-dusledky-u-nas-a-v-Evrope-c1218>>.

dnešní společnost, která trpí ztrátou hodnot, je schopna vytvořit tradice nové, které ji budou stabilizovat a přitom vytvářet spravedlivé a zdravé prostředí pro příští generace.

Žena dnešní doby by měla umět definovat svůj politický i životní postoj. Některé se přiklánějí spíše ke konzervativnímu způsobu života a jeho tradicím, jiné k liberálnímu vidění světa a některé chtějí řešit problémy společnosti cestou radikální. Morální a etické hodnoty si člověk osvojuje nejen ve společnosti, ve které žije, ale především v rodině ve které vyrůstá.

Nové cesty, které společnost hledá pro zvýšení počtu žen v politice, jsou zdrojem různých názorů a diskusí. Především zavedení kvót se jeví rozporuplně. Samy političky na ně nemají jednotný názor.¹¹³ Domnívám se, že ať už se tento systém podaří přivést až do právní normy, či nikoliv, je pravděpodobné, že se postupem delší doby k faktické rovnosti stejně dopracujeme.

V současném politickém spektru vrcholové politiky chybějí výrazné ženské osobnosti, které by přinášely takové nadšení a mravní sílu jako ženy na začátku minulého století.

Politická reprezentace každé země je zásadní z hlediska vývoje celé společnosti. Určuje směr, jímž se daná společnost ubírá, ale také řadu detailů, které se jejich příslušníků a příslušnic dotýkají v každodenním životě. Jsem přesvědčena, že při určování směru, kterým se bude naše země dále ubírat, je účast žen velmi významná.

---

¹¹³ KOTIŠOVÁ, M. *Čekání na ženský samet*, s. 23-197.

ZÁVĚR

Zkušenosti a nadšení vzešlé z ženského hnutí usnadnilo ženám v době vzniku první Československé republiky navrhnout a snažit se prosadit změny a zákony v oblasti, která pro ně byla přirozená, nejvíc je zajímala a patřila do oblasti sociální. První ženské hnutí mělo vliv na zásadní společenské a politické reformy. Vnímání nutnosti změnit a vytvořit nové zákony potřebné pro sociální prostředí života společnosti ženy politicky spojovalo i napříč politickým spektrem. Jejich úsilí bylo silně vlastenecké, prodchnuté vírou v morální a lidské hodnoty.

Po těžké době totality a po roce 1989 ženy sice nenavázaly přímo na tradici prvního ženského hnutí, ale rodinné právo, výchova, zdravotnictví, vzdělávání, starost a péče o druhého, úsilí o práva žen je stále hlavní náplní jejich zájmu. Svědčí o tom vznik velkého množství neziskových organizací, které se zabývají sociálními problémy, které s sebou dnešní demokratická společnost přináší. V této rovině se zdají být ambice angažovaných žen uspokojeny.

Jinak se toto téma jeví ve vysoké politice. Účast žen ve vrcholové politice je v obou obdobích velmi nízká. Politicky vytvářejí v jednotlivých stranách ženská sdružení a kluby, ale napříč stranami je společné téma nespojuje. Je zřejmé, že každá žena-politička si musí najít svoje vlastní řešení, zvážit zda je ochotna nést následky a cenu, kterou za to může zaplatit. Vždy záleží na postoji k tradičním hodnotám, výchozích podmínkách v rodině, blízkém okolí, osobních a morálních vlastnostech. Každý, kdo vstupuje do vrcholové politiky, musí počítat s tím, že ho to bude stát hodně času, ztráty iluzí a soukromí.

Moje práce mi pomohla si ujasnit, jaké úsilí musely ženy vynaložit na své cestě k vlastnímu osvobození, k přístupu ke vzdělání, k možnosti uplatnit své nadání a touhy. Přes všechny problémy a bariéry, které stále ještě existují, udělaly obrovský kus politické práce. Ženy se angažují především v politické práci komunální a upřednostňují oblast sociální. Možnosti, které se před ženami v posledních dvou stoletích otevřely, jsou pro ně nejen výzvou, ale také velkou odpovědností k budoucím generacím. Příležitosti, v raných procesech české

demokratické politické scény, se již pravděpodobně opakovat nebudou, takže hledání nových cest je jistě důležité. Kterou z nich si zvolí je záležitostí nejen žen politicky angažovaných, genderových a feministických proudů, které je spoluvytvářejí, ale také celé naší společnosti.

Seznam použitých zdrojů

Monografické publikace:

1. ALLBRIGHTOVÁ, M. *Nejlepší ze všech možných světů*. Praha : Práh, 2003. ISBN 80-7252-079-2.
2. BAHENSKÁ, M. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze 19. století*, Praha : Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0588-0.
3. CÍSAŘ, O. *Politický aktivismus v České republice: Sociální hnutí a občanská společnost v období transformace a evropeizace*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. ISBN 978-80-7325-168-0.
4. FORMÁNKOVÁ, L.; RYTÍŘOVÁ, K. *Abc feminizmu*. Brno : NESEHNUTÍ, 2004. ISBN 80-903228-3-2.
5. GJURRIČOVÁ, A.; KOPEČEK, M. *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989*. Litomyšl : Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-876-8.
6. HAŠKOVÁ, H.; KŘÍŽKOVÁ, A.; LINKOVÁ, M. *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. 3.vyd. Praha : Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006. ISBN 80-7330-101-6.

7. KLENER, P. *Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*, Praha : Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-622-8.
8. KOTIŠOVÁ, M. *Čekání na ženský samet: Třináct a jeden politický rozhovor s českými ženami*. Praha : Fórum 50%, 2006. ISBN 80-239-7387-8.
9. LENDEROVÁ, M. *Chytila patrola, aneb, Prostituce za Rakouska i republiky*, Praha : Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0379-9.
10. *Masaryk a ženy. Sborník k 80. narozeninám prvního prezidenta republiky Československé T. G. Masaryka* O.díl. 3.vyd. Praha : Ženská národní rada, 1930. ISBN neuvedeno.
11. MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-331-4.
12. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.
13. MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohledu: Poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918-1939*. České Budějovice : Bohumil NĚMEC – VEDUTA, 2007, ISBN 978-80-86829-31-9.

14. NEČAS, Pavel. *Sborník příspěvků Rodinná politika a agenda rovnosti žen a mužů*. In Úvodní slovo. Praha : Občanský institut, 2008. ISBN 978-80-8697-2.
15. RAKUŠANOVÁ, L. *Ženy v labyrintu mužů*. Praha : Fórum 50%, 2006. ISBN 80-239-7438-6.
16. SVOBODA, C. *Sborník z konference Podpora vstupu žen do politiky: možnosti uplatnění pozitivních nástrojů*. In Situace v České republice pohledem politických. Praha : Fórum 50%, o.s., 2008. ISBN 978-80-254-1219-0.
17. ŠVEJNOHA, J. *Alice Masaryková – první předsedkyně Československého Červeného kříže*. Praha : Český Červený kříž, 2003. ISBN neuvedeno.
18. UHROVÁ, E. *České ženy známé neznámé*. Praha. : vl. nákl., 2008. ISBN 978-80-254-3002-6.
19. UTRIO, K. *Dcery Eviny*. Havlíčkův Brod : Hejkal, 1994. ISBN 80-901646-0-9.
20. VODÁKOVÁ, A.; VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský*, Praha : Sociologické nakladatelství, 2003 , ISBN 80-86429-18-0.

Elektronické zdroje:

1. BELLING, V. *Průnik agendy rovnosti žen a mužů do rodinné politiky a jeho důsledky u nás a v Evropě* Občanský institut [online]. 2008 [cit. 2009-04-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.obcinst.cz/clanek.asp?id=1218>>.
2. Česká ženská lobby. *O české ženské lobby* [online]. 2007 [cit. 2010-01-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.czlobby.cz/o-ceske-zenske-lobby/#clenove>>.
3. ČTK. *České noviny.cz* [online]. 2009, 2009-03-22 [cit. 2009-05-27]. 14. Sjezd ČSSD obnažil úskalí kvót pro zastoupení žen. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/politologove-sjezd-cssd-obnazil-uskali-kvot-pro-zastoupeni-zen/366914>>. ISSN 1213-5003>.
4. ČTK. *Všeobecné zpravodajství* [online]. 2009 [cit. 2009-11-9]. Vnitro chce uzákonit, aby každým třetím kandidátem byla žena. Dostupný z WWW : <http://www.ctk.cz/sluzby/slovni_zpravodajstvi/vseobecne/index_view.php?id=408395>.
5. FREIOVÁ, M. *O rodině v českém parlamentu* Občanský institut [online]. 2001 [cit. 2009-04-19]. Dostupný z WWW: < <http://www.obcinst.cz/cs/ODRODINE-V-CESKEM-PARLAMENTU-c637/>>.
6. CHALOUPKOVÁ, J.; ŠALAMOUNOVÁ, P. Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě. Studie . In *Sociologický ústav AV ČR* [online]. 2004 [cit. 26-01-2010]. Dostupný z WWW : <<http://studie.soc.cas.cz/index.php3?lang=cze shw=251>>.

7. IHNed.cz *Online zprávy Hospodářských novin* [online]. 2005, [cit. 07-02-2010]. Klaus : Tzv. NGO je pokus bez demokratického mandátu. Dostupný z WWW: <http://ihned.cz/1-10073040-16159690-000000_da>.

8. JANEBOVÁ, R. Feministické perspektivy v praxi sociální práce. In *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. roč. 7, č.2/2006 [online]. Praha Sociologický ústav AV ČR [cit. 30-5-2009]. Dostupný z : WWW: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cislocianku=2007010405>>.

9. NĚMCOVÁ, M. *ODS.cz : zprávy ODS.cz* [online]. 2009 [cit. 2010-02-04]. Odmítám jiný režim pro ženy. Dostupné z WWW: <<http://www.ods.cz/volby2009/vysocina/aktualita/nemcova-odmitam-jiny-rezim-pro-zeny%3E>>.

10. Občanské sdružení Fórum 50%. *Ženy v politice*. Dostupný z : WWW: <http://www.padesatprocent.cz/?c_id=710>.

11. PEHE, J. *Politický zápisník* [online]. 2004 [cit. 2010-02-27]. Strana žen není žádný nesmysl. Dostupné z WWW: <<http://www.pehe.cz/zapisnik/2004/strana-zen-neni-zadny-nesmysl>>.

12. RAKUŠANOVÁ, P.; VESELÁ, L. *Analýza výzkumu poslankyň Parlamentu ČR*. [online]. 2007. 15 s. Analýza. Fórum 50% o.s. [cit. 2009-27-4]. Dostupný z WWW: <http://padesatprocent.cz/docs/Studie_vyzkum_poslankyn-2007.pdf>.

13. *Rodinná politika pro Českou republiku*. Studie č.16. Občanský institut [online]. 2005 [cit.11-01-2010]. Dostupný z : WWW: <<http://obcinst.cz/cs/Studie-OI-c-16-RODINNA-POLITIKA-PRO-CESKOU-REPUBLIKU-c997/>>.

14. *Rodinná politika pro Českou republiku*, Studie č.16. Občanský institut [online]. 2005 [cit. 11-01-2010]. Dostupný z : WWW:<<http://obcinst.cz/cs/Rodinna-politika-pro-Ceskou-republiku-c833/>>.
15. *Strana Rovnost šancí* [online]. 2005 [cit. 2010-01-24]. Deník politika. Dostupný z WWW : <<http://www.denikpolitika.cz/strany/srs-strana-rovnost-sanci>>.
16. *Strana zelených* [online]. 2010 [cit. 2010-01-27]. Ženy v politice. Dostupné z WWW: <<http://www.zelenebrno.cz/Temata-Kauzy/Temata/Zeny-v-politice>>.
17. ŠPRINCOVÁ, V. *Pomohou si strany samy?* Dostupný z : WWW: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2008092806>>.
18. VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, L.; RAKUŠANOVÁ, P. *Odcházení : Političky odcházející z politické scény a jejich zkušenosti II.* [online]., 2008. Gender sociologie. Výzkum. [cit. 2009-11-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2008092805>>.

Seznam příloh

Příloha I – Tabulka č. 1 – Zastoupení žen v PSP ČR: srovnání
výsledků voleb 2002 a 2006

Příloha II – Tabulka č. 2 – Ženy v českých vládách 1992 – 2009

Příloha I

Zastoupení žen v PSP ČR:srovnání výsledků voleb 2002 a 2006

STRANA	VOLBY 2002 POČET POSLANKYŇ	VOLBY 2002 PODÍL POSLANKYŇ	VOLBY 2006 POČET POSLANKYŇ	VOLBY 2006 PODÍL POSLANKYŇ	NÁRŮST/POKLES OPROTI MINULÉMU OBDOBÍ
ODS	8	14%	9	11%	+1
KDU-ČSL	2	9,50%	2	15%	0
SZ	0	0	3	50%	+3
ČSSD	11	14%	9	12%	-2
KSČM	12	29%	8	31%	-4
CELKEM	34	17%	31	15,50%	-3

Zdroj: Fórum 50%, o. s. Dostupný z : WWW: <http://www.padesatprocent.cz/c_id=710>.

Příloha II

Ženy v českých vládách 1992 – 2009

Sloupec1	od - do	celkový počet členů/ek vlády	celkový počet žen za celé funkční období vlády	podíl žen za celé funkční období vlády	počet ministryň ve funkci po celé funkční období	ministryně jmenovitě
vláda Václava Klause I.	2.7.1992 - 4.7.1996	26	0	0,00%	0	0
vláda Václava Klause II.	4.7.1996 - 2.1.1998	23	1	4,30%	1	Parkanová
úřednická vláda Josefa Tošovského	2.1.1998 - 17.7.1998	18	2	11,10%	2	Parkanová Roithová
vláda Miloše Zemana	22.7.1998 - 12.7.2002	28	0	0,00%	0	0
vláda Vladimíra Špidly	15.7.2002 - 4.8.2004	21	2	9,50%	1	Buzková Součková
vláda Stanislava Grosse	4.8.2004 - 25.4.2005	18	2	11,10%	2	Buzková Emmerová
vláda Jiřího Paroubka	25.4.2005 - 4.9.2006	22	3	13,60%	0	Bérová Buzková Emmerová
vláda Mirka Topolánka I.	4.9.2006 - 9.1.2007	15	2	13,30%	2	Vicenová Kopicová
vláda Mirka Topolánka II.	9.1.2007 - 26.3.2009	24	5	20,80%	1	Parkanová Filipiová Kuchtová Třeščíková Stehlíková
úřednická vláda Jana Fischera	8.5.2009 -	17	3	17,60%	3	Jurásková Kopicová Kovářová

Zdroj: Fórum 50%, o. s. Dostupný z : WWW: <http://www.padesatprocent.cz/c_id=710>.

ABSTRAKT

JARATHOVÁ, O. Účast českých žen v politice 1. republiky a po roce 1989. České Budějovice, 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologické a sociální etiky.

Vedoucí práce – PhDr. R. Míčka. Th.D.

Bakalářská práce se zabývá účastí žen v politice v období první republiky a po roce 1989. První kapitola popisuje snahu žen o vstup do vysoké politiky. Zabývá se jejich úsilím o rovnoprávnost žen a změny stávajících zákonů. Jsou zde uvedeny medailonky vybraných poslankyň prvního českého parlamentu. Ze sociálních problémů tehdejší doby je věnována větší pozornost prostituci, interrupcím a rodinné politice. Druhá část se krátce zabývá mezidobím let 1939 – 1989. Jedná se o období druhé světové války a vlády komunistů. Třetí kapitola je věnována pokračujícímu ženskému hnutí, ženským organizacím a sdružení. Přibližuje současnou rodinnou politiku ovlivněnou politikou rovných příležitostí, uvádí možné bariéry vstupu žen do politiky a návrhy řešení zvýšení participace žen ve vrcholové politice.

Klíčová slova: politika, sociální politika, feminismus, gender, rodinná politika

ABSTRACT

Participation of the Czech Women in the Politics of the First Republic and after the Year 1989.

This bachelor thesis deals with the participation of Czech women in the politics of the First Republic and after the year 1989. First chapter describes the efforts of women to enter the high politics. It deals with their aspiration to equality of women and with the changes of current law. There are presented profiles of chosen woman representatives of the first Czech Parliament. As regards social problems of that time, there is paid attention especially to the prostitution, interruption and to the family policy. Second part deals shortly with between-time of the years 1939 – 1989. It is the age of World War II. and the rule of communism. Third chapter is dedicated to the continual women's movement, women's organizations and associations. It draws near present family policy inspired by the equal opportunities policy, it shows possible barriers of the entrance of women to the politics and suggestion of solutions of improving of the participation of women in the high politics.

Key words: politics, social policy, feminism, gender, family policy